

Yazar Vedat ÖZCAN
Cuma, 12 Aralık 2008 21:29

Hani insanın hayatında lüzumlu ve anlamlı direnişler olur. Direnirsiniz ve sonucuna katlanırsınız. Bazen de anlamsız direnişler olur. Hiç gereği yok iken, hatta hiçbir faydası olmadığını bile bile direnirsiniz.

Yazar : [Ali Şeriatî](#)
Yayınevi : **İŞARET YAYINLARI**
Sayfa Sayısı : **64**

Bu kitabı satın almak veya satışı hakkında bilgi almak için kitap resmine tıklayınız

Hadi biraz daha yumuşatalım, direnmezsiniz de görmezden gelirsiniz. Hadi biraz daha yumuşatalım görmezden gelmezsiniz de ihmal edersiniz. Benim okumalarım da işte buna benzer bir ihmalkârlık söz konusu. Sözün konusu olan Ali ŞERİATİ. (Ne kadar ayıp! Vah vah! Bu yaşına gelmiş hala Ali ŞERİATİ okumamış demeyin. Biraz sabredin!) Ali ŞERİATİ isminin geçtiği her sohbetinde, karar verir ve “bu sefer okuyacağım” derdim. Bundan birkaç yıl önce değerli dostum Ubeydullah GÖRDEBİL’in elinde bulunan bir Ali ŞERİATİ kitabını “Dine Karşı Din”i bir nefeste okumuştum. Başka bir vesile ile de Hac kitabını ve akabinde Ebuzer’i... (Sabredin demiştim size! Benim ihmalkârlığım da bana göre böyle... Hiç okumamaktan değil, bütüncül bir okuma gerçekleştirememekten kaynaklanan bir ihmalkârlık söz konusu.)

Ama okuyuş o okuyuş. Her aklıma geldiğinde bu sefer okuyacağım dememe rağmen baştan sona bir Ali ŞERİATİ okuması gerçekleştiremedim.

Bu sefer azm ü cezm ü kasdeyleyüb başladım okumaya.

Aslında külliyat okumalarında bir kronoloji takip etmek gerekir. Kronolojik okumalar, yazarın fikri serüveninin nereden başlayıp nerede sonlandığını anlamak açısından önemlidir... İtiraf etmek gerekirse bu sefer öyle yapmadım...

“Hata üstüne hata yapıyorsun” diyebilirsiniz. Derseniz haklısınız, demezseniz de anlayışlı... (Ben okurun anlayışlı olanını severim.)

Sözü fazla uzatmanın ve mızızlanmanın anlamı yok.

Başlıkta da okuduğunuz gibi Ali ŞERİATİ’nin “İnsanın Dört Zindanı” isimli kitabını *çok kısa bir şekilde*

değerlendirmek istiyorum. Kitabı demek ne derece doğrudur bilmiyorum! Çünkü bu kitap Ali ŞERİATİ’nin Ekim 1970 yılında, Abadan’da, Petrol Fakültesi öğrencilerine yaptığı bir konuşmanın çözümü olarak yazılmış. İşaret Yayınları tarafından basılmış ve Prof. Dr. Hüseyin HATEMÎ çeviriyi

-Almanca nüshasından karşılaştırmalı olarak- Farsça’dan yapmış.

Şeriatî, konuşmasını yapma sebebini şu cümleyle açıklıyor:

“İnsanın ne olması gerektiğini, ne olduğunu kavramıyor isek, diğer bir deyişle açık ve üzerinde anlaşılabilir bir insan gerçeği düşüncesine ulaşmamış isek, kültürü, eğitim ve öğretimi, ahlâkı ve

Yazar Vedat ÖZCAN
Cuma, 12 Aralık 2008 21:29

toplumsal ilişkileri düzeltme yolundaki bütün çabalarımız boşunadır ve boşa gitmeye mahkumdur.”

[1]

Amacı tamamlayıcı şu cümleler de, aynı sayfanın birkaç satır aşağısında karşımıza çıkıyor: *“...her şeyden önce insan olma ve insanlaşma sorunu çözülmelidir. Her sorunun temeli budur, ister sonra dine bağlı kalmak istemiş olalım, ister din dışı, ister sosyalist, ister onun karşıtı, ister ilerici, ister gerici; sonradan izlemeyi ve ulaşmayı dilediğimiz biçin ne olursa olsun, önce, bu sorun hepimiz için çözülmelidir.”*

[2]

“İnsan olma ve insanlaşma sorununu çözmek”.

Bir ifade bu kadar iddialı, ideal bu kadar yüce, sözün sahibi de bu kadar derûnî bir bakış açısına sahipse, heyecanlanıyor ve gelecek satırları biraz daha dikkat ve özenle okuyorsunuz.

Gelelim konuşmanın konusu olan

“tezin özüne”

...

“İnsan dört zorlayıcının/cebrin etkisindedir; bu dört zorlayıcı gücün etkisinden özünü kurtarınca özde insan olabilir ve gerçek anlamı ile insan olmak bu dört zindandan kurtularak özgürlüğün elde edilmesine bağlıdır.”

[3]

Tezini bu şekilde ortaya koyduktan sonra, Şeriatî insan tanımına geçiyor. Şeriatî insanı tanımlamadan önce, “insan” ile ilgili bir ayrıma vurgu yapıyor. Kur’an’da insan için kullanılan iki kavram bulunduğunu, bu kavramlardan birinin “beşer” bir diğeri de “insan” olduğunu ifade ediyor. İlerleyen satırlarda, Şeriatî’nin insan tanımını bu ayrım üzerine oturttüğünü görüyorsunuz.

“Beşer dediğinde kastedilen, varlıkların gelişim süreci sonucunda yeryüzüne gelmiş bulunan, bugün de yaşamakta olan ve bu türden üç milyar bireyin şimdi de yeryüzünde eylemde bulunduğu iki ayaklı canlı varlıktır. İnsan dediğinde ise olağan-dışı, üstün ve bilmecemsi gerçek anlaşılır ki özel bir tanımlamam vardır. Bu tanıma tabiatın diğer görünüş ve belirtileri (fenomen) girmez. Şu halde “iki insan” kavramı vardır. Birisi dirim-bilim (biyoloji) konusu olan insan, diğeri ise şairin üzerinde konuştuğu, feylesofun söz söylediği, dinin ilgilendiği insan.”

[4]

Aradaki farkı biraz daha vurgulu hale getirmek için de şu satırları okumak gerekiyor:

“Demek oluyor ki insan dediğimizde kastetmiş olduğumuz tanım, şu anda üç milyar bireyin yeryüzünde var olduğu türün bütün bireylerini kapsamına alan tanım değildir. Çünkü o anlamdaki tanıma göre, bu türün bütün bireyleri “beşer”dir, fakat “insan” değildir...”

[5]

Şeriatî, beşerin amacının insan olmak olduğunu, başka bir ifade ile “olmak” olduğunu şu ifadelerle ortaya koyuyor:

“Fakat biz beşerlerin sürekli ulaşma çabasında olmamız ve “olmak” için uğraşmamız gereken yüce gerçeklik anlamında “insan” ise, ideal özellikler olarak elde etmemiz gereken yüce özelliklerden ibarettir – bizde olmayan, fakat olması gereken özelliklerden ibarettir-. Demek oluyor ki beşerin amacı-ülküsü insan olmaktır.”

[6]

Şeriatî,

“Olmayı gereken ve olma sürecine girmesi gereken bu insanın üç özelliği olduğunu”
da şöyle sıralıyor:

Yazar Vedat ÖZCAN
Cuma, 12 Aralık 2008 21:29

“İlk olarak bilinçli, öz varlığının bilincinde olan bir varlıktır. İkinci olarak seçme yeteneği vardır. Üçüncü olarak yaratıcı özelliği vardır.”

[\[7\]](#)

“İnsan” ile ilgili olarak bu ifadeleriyle belirgin bir çerçeve çizen Şeriatî, ardından “dört zorlayıcı güç” dediği

insanın dört zindanını

açıklamaya başlıyor.

Burada

insanın dört zindanını

tek tek sayıp aktaracak değilim.

Biraz okurun merakını harekete geçirmek, biraz da Şeriatî'nin “insana yüklediği anlam”ı vurgulayabilmek amacıyla sadece dördüncü zindan hakkında kısa bir

giriş

yapacağım. Tabii ki Şeriatî'nin ifadeleri ile:

“Dördüncü zindan zindanların en kötüsüdür, insan bu zindanda tutsakların en âcizi durumundadır. Bu zindan “kendim”dir.”

[\[8\]](#)

İnsanın dördüncü zindanına Şeriatî böyle bir

giriş

yapıyor. Merak ediyorsanız, merakınızı giderecek bilgi “İnsanın Dört Zindanı”nda...

Tabii bu yazı çok farklı bir tarzda da kaleme alınabilirdi. Ama ne yapalım bugün de böyle...

Bu arada Ali Şeriatî bende biraz Cemil MERİÇ çağrışımı yaptı! Yoksa yanılıyor muyum?

Önce Ali Şeriatî'yi bütünüyle okumam lazım ki bu soruya bir cevap verebileyim. Bu da bir başka yazının konusu olsun...

İnsanın Dört Zindanı

Vedat ÖZCAN

[\[1\]](#) Ali ŞERİATİ, İnsanın Dört Zindanı, s. 11, İşaret Yayınları, 7. Baskı, İst. Nisan 2005 [\[2\]](#) a.g.e, s. 11-12 [\[3\]](#) a.g.e, s. 13 [\[4\]](#) a.g.e, s. 14 [\[5\]](#) a.g.e, s. 15 [\[6\]](#) a.g.e, s. 19 [\[7\]](#)

a.g.e, s. 20-21

[\[8\]](#)

a.g.e, s. 50